

ხაჩატურ აბოვიანი

Խաչատուր Աբովյան «Ակնարկ Թիֆլիսում ապրող հայերի կյանքի և հատկապես նրանց հարսանեկան սովորությունների մասին», Երևան 1984թ. („თბილისში მცხოვრები სომხების ცხოვრების მიმოხილვა და განსაკუთრებით მათი საქორწინო წეს-ჩვეულებების შესახებ“, ერევანი, 1984)

გვ. 600-609.

Քաղաքը լի է եղել կրպակներով, ունեցել է հինգ քարվանսարա, որոնցից լավագույնը պատկանելիս է եղել հայ գնդապետ Արծրունուն, եղել են հյուրանոցներ, որոնցից ամենամեծի սեփականատերը հրեա Մուլմունն էր: Թիֆլիսը ունեցել է նաև երկու գործարան՝ շաքարի և մետաքսի: Տեղ-տեղ կարելի էր տեսնել բիլիարդի և զարեղի տներ, որոնց տերերը եղել են բացառապես գերմանացիներ: Ոչ պակաս հաջողությամբ իրենց արհեստով են զբաղվում այստեղ նաև ատաղձագործները, դերձակները, վարսավիրները, դարբինները, ժամագործները, -մեծ մասամբ գերմանացիներ»

ქალაქი სავსე იყო ჯიხურებით, ჰქონდა ხუთი ქარვასლა, რომელთაგან საუკეთესო ეკუთვნოდა სომეხ პოლკოვნიკ არწრუნს; იყო სასტუმროები, რომელთაგან ყველაზე დიდის მფლობელი ებრაელი სოლომონი იყო. ტიფლისს ასევე ჰქონდა ორი შაქრისა და აბრეშუმის ქარხანა. აქა-იქ საბილიარდო და ლუდის სახლები ჩანდა, რომელთა მფლობელები მხოლოდ გერმანელები იყვნენ. არანაკლები წარმატებით აქვე საქმიანობენ დურგლები, მკერავები, დალაქები, მჭედლები, მესაათეები, ძირითადად გერმანელები“.

Աცნականներն ու իշխանները քաղաքացիների հետ վարվում էին ինչպես իրենց հավասարի՝ ոչ մի տարբերություն չէին: Ահա, այսպիսի აცნობილით բարբեր მერ Թიֆլისում.

დიდგვაროვნები და თავადები ისე ექცეოდნენ მოქალაქეებს, როგორც მათ თანასწორს და არავითარ ზღვარს არ დებდნენ. აი, ასეთი თავისუფალი მანერების იყო ჩვენი ტფილისი.

«Տների մեջտեղից տարբեր ձևերով դուրս են գցվում եկեղեցիների բարձր գմբեթներ, եկեղեցիներ, որոնցից 6-7-ը ռուս-վրացական են, 8-ը հայկական, մեկը կաթոլիկական, մեկը մահմեդական, և որոնք կարծես մրցության մեջ են մտել առաջնություն ձեռք բերելու համար»: Թիֆլիսցիները սիրել և նշել են հատկապես երկու տոն՝ սուրբ Դավթի և սուրբ Գևորգի տոները.

„სახლებს შუა სხვადასხვაგვარად მოჩანს ეკლესიების მაღალი გუმბათები. ეკლესიები, რომელთაგან 6-7 რუსულ-ქართულია, 8 სომხური, ერთი კათოლიკური, ერთი მუსლიმური, თითქოს ერთმანეთს ეჯიბრებიან პირველობის მოსაპოვებლად.“ თბილისელებს განსაკუთრებით უყვარდათ ორი დღესასწაულის - წმ. დავითის და წმ. გიორგის დღესასწაულების აღნიშვნა.

(სომხურიდან თარგმნა ქ. ოთარაშვილმა)